

Részlet
Zala megye történelmi olvasókönyvéből
(Zala Megyei Levéltár, Zalaegerszeg, 1996, p. 15-18.)

8.

1019.

**Szent István a Zala szigetén monostort (?) alapít
Feljegyzés a zalavári templom építéséről**

A XI. század elején Szent István a kereszténység felvételével egyidőben rakta le a magyar egyházszervezet alapjait is. A tíz püspökség létrehozása mellett törvényben rendelkezett a falusi templomok építéséről. Ő hozta létre az első benedekrendi apátságokat Pécsváradon, Bakonybélben és Zalaváron.

A környék egyházi központjává Zalavár, az egykori Mosaburg vált. A IX. századi Szent Adorján templom neve és védőszentje öröklődött át a Szent István által itt alapított egyházra. A történészek között vita tárgya, hogy ez az egyszerű templom vagy monostor volt-e. A „Pozsonyi Évkönyvek” c. nyugati krónika alábbi részlete mindenestre biztossá teszi az alapítás tényét. Monostorrá később alakulhatott az egyház. (Az Árpád-korban monostornak nevezték azokat a királyi és családi alapítású kolostorokat, amelyekben a szerzetesek bizonyos szabályok szerint éltek együtt az apát vezetése alatt.)

Szent Adorján mártírnak egyházat szenteltek.

Forrás és irodalom: Györffy György: István király és műve. Bp., 1983. 324-326. o.

9.

1024. augusztus 16.

A zalavári apátság javadalmai

Részlet a Szent István nevében hamisított XIV. századi oklevélből

Szent István bőkezűen gondoskodott az általa alapított egyházak ellátásáról birtokok, szolgálók, vásárjogok adományozásával, valamint a tizedszedés elrendelésével. A zalavári apátság 1019-ben és 1024-ben részesült adományokban. Egyik adományozólevelet sem ismerjük eredetiben, mert az apátság 1341-ben leégett és a tűzben elpusztult a levéltára is. Az eredeti adománylevelek helyett XIV. századi átiratokból ismertek a zalavári egyház kiváltságai. Az átírt oklevelekbe az apátság javára hamisított részek is kerültek, de az bizonyos, hogy Szent Adorján egyháza egykor valóban gazdag adományban részesült. Többek között zalai falvakat, vásárjövödelmeket, halastavakat, halászóhelyeket és tizedet kaptak.

A leghatalmasabb Úristen nevében, István, az isteni gondviselés kegyelméből a magyarok királya. Mivel kötelességüknek tartjuk örködni azon, nehogy országunk egyházainak és monostorainak, különösen pedig az általunk alapított Zala szigetén lévő Szent Adorján mártír egyházának jogai, kiváltságai és tizedei elveszenek, Péter tisztelendő testvér, a fenti egyház első apátjának kérésére az Úr 1024. esztendejében, a Nagyboldogasszony ünnepe utáni napon, amikor Fehérváron tartózkodtunk, szilárd elhatározással (egyetértésben) országunk előkelőivel így határoztunk. [...]

És mivel a fenti monostor felé különös figyelemmel fordulunk, ugyanannak az egyháznak az alábbiakban leírt szabadságait és kiváltságait évszázadokra érvényesnek engedélyezzük. [...]

Ezenfelül még [...] vásárt adományozunk nekik Báránd faluban hétfőn, Zalavár faluban pedig pénteken, ezekre a vásárokra legyen szabad bárkinek jönni és visszamenni adó és vám fizetése nélkül. [...]

Adományozunk ezenkívül a nevezett monostornak halászóhelyeket a Balaton szigetein a hozzátartozó erdőkkel. [...]

Hozzáadjuk még a pölöskei halastavat falaival és birtokaival, tudniillik a Borsnak, Bak, Merenye, Jelesnek, Apáti, Haraszti, Odornuk, Öcsekút (Türje), Boblunka, Esztergály, Akarpataka földjeikkel és erdeikkel Egervölgy, Rokolyán, Bozsok, valamint a Zala folyónál levő Csány vásárát.

Apáti Rednek mellett, Bodony, Bács, Szőlős a Balaton vize mellett, Bölcső halastavaival a Dráva folyón és Szentadriánmártír (Mártély) a Tisza folyó mellett minden használatával.

Ezeken kívül mindenből és a föld minden terméséből teljes tizedet az említett birtokokból. [...]

És hogy igazabbnak hitessék el, ezt az oklevelet, amit az örökkévalóságnak szántunk Szent Adorján tisztelete miatt saját kezünkkel és hiteles függő pecsétünk erejével erősítettük meg. *(a szerző – B. I. – fordítása)*

Forrás és irodalom: Füssy: Zalavár 487-506. o.